

Läkartillgång i primärvården

Sveriges
Kommuner
och Regioner

Innehåll

Inledning	4
Om SKRs personalstatistik	5
Specialistläkare i primärvård i SKRs personalstatistik	6
ST-läkare i allmänmedicin	7
Andra läkargrupper i primärvården	9
Samlad läkartillgång i regionernas primärvård.....	9
Andel privata utförare i primärvården.....	9
Utveckling över tid.....	13
Uppgifter per region.....	18

Inledning

Utvecklingen av Nära vård är ett sätt att möta ett förändrat hälso- och sjukdomspanorama. Primärvården är en kärna och en fast läkarkontakt, som en del av teamet som ingår i Nära vård. Fast läkarkontakt i primärvården syftar till att skapa trygghet, utveckla relationer och kontinuitet för och med patienten. För personer med komplexa behov, såsom multisjuka äldre eller personer med kroniska sjukdomar, kan behovet av en fast läkarkontakt vara extra stort. En ändamålsenlig kompetensförsörjning är här ett medel för utveckling och omställning till en Nära vård. Underlag för denna utveckling är en av förutsättningarna.

Tillgång till ändamålsenlig personalstatistik underlättar det strategiska arbete med prognoser och dimensionering av bland annat läkarnas AT och ST som regionerna bedriver i syfte att den långsiktiga tillgången till läkare ska motsvara befolkningens behov.

Som arbetsgivarorganisation har SKR tillgång till en mängd uppgifter om de medarbetare som är anställda i regioner och kommuner. I januari 2022 publicerade SKR en PM¹ där uppgifter om läkare i primärvården är sammanställda och redovisade på en mer detaljerad nivå än vad som annars publiceras på SKRs hemsida, i databasen Kolada och i rapporten ”Personalen i välfärden”. Här publiceras en uppdaterad version med siffror från regionernas personalstatistik insamlad i november 2021.

Denna PM inkluderade även en sammanställning av en insamling av de ST-läkare som är anställda hos privata vårdgivare.

¹ Författare: Anna-Clara Olsson, Annica Isacson och Lars Kolmodin

Om SKRs personalstatistik

SKRs personalstatistik, som omfattar anställda i regioner och kommuner samt regionägda bolag, är en ögonblicksbild av förhållandena i november varje år. Uppgifterna i denna PM rör november 2021 om inte annat anges. Genomgående redovisas avrundade uppgifter över antal anställda.

I personalstatistiken finns per anställd uppgifter om t.ex. yrke enligt AID-etikett (arbetsområde), verksamhet enligt den indelning som används i kostnadsredovisningen (VI 2000) och för läkare den specialitet som man är verksam inom. Där finns även uppgifter om sysselsättningsgrad och frånvaro. Då statistiken redovisas per region ingår de regionägda bolagen i respektive region, därutöver särredovisas Gotland.

Regionernas primärvård är ett eget verksamhetsområde i personalstatistiken. Specialister i allmänmedicin som arbetar i primärvården är anställda på befattningen distriktsläkare/specialist i allmänmedicin, vilket har en egen AID-etikett (arbetsområde) i SKRs personalstatistik.²

I den somatiska slutenvården och den psykiatriska vården är specialistkompetenta läkare i allmänhet anställda på befattningarna specialistläkare eller överläkare. Läkare som genomgår specialistutbildning är anställda på befattningen ST-läkare. Såväl ST-läkare som specialistkompetenta läkare har också en kod som anger specialitet i personalstatistiken. En läkare som arbetar som chef kan vara kodad på chefsuppdrag/ledningsfunktion istället för på läkarbefattning.

² Övriga AID-etiketter – läkare: Överläkare, Skolläkare, Företagsläkare, Specialistläkare, ST-läkare, BT-läkare (ny etikett 2021), Läkare legitimerad annan, AT-läkare, Läkare ej legitimerad, allmäntjänstgöring

Specialistläkare i primärvård i SKRs personalstatistik

Specialister i allmänmedicin i regionernas primärvård

Läkare som är specialister i allmänmedicin och arbetar i primärvården är anställda på befattningen distriktsläkare/specialist i allmänmedicin som har en egen AID-etikett (arbetsområde) i SKRs personalstatistik.

I november 2021 fanns ca 2 700 distriktsläkare/specialister i allmänmedicin månadsavlönade i regionernas primärvård. Dessa utgör tillsammans 2 200 årsarbetare. Bland sysselsatta distriktsläkare var den genomsnittliga sysselsättningsgraden³ strax över 85 procent.

Ytterligare ca 430 distriktsläkare var timavlönade⁴ i regionernas primärvård med en genomsnittlig sysselsättningsgrad på ca 34 procent, vilket resulterar i ca 150 årsarbetare.

Sammanlagt var i november 2021 ca 3 130 distriktsläkare anställda i regionernas primärvård vilket tillsammans utgjorde ca 2 350 årsarbetare.

De månadsavlönade distriktsläkarna har en medelålder på 51 år, medan de timavlönade distriktsläkarna har en medelålder på ca 68 år.

Andra specialistläkare i primärvården i SKRs personalstatistik

I regionernas primärvård fanns också ca 340 månadsavlönade specialistläkare anställda på befattningarna överläkare eller specialistläkare. Dessa utgjorde tillsammans 280 årsarbetare, med en genomsnittlig sysselsättningsgrad på närmare 84 procent bland de sysselsatta. Ca en tredjedel är specialister i allmänmedicin medan övriga har andra specialistkompetenser.

³ Definition faktisk sysselsättningsgrad: överenskommen sysselsättningsgrad minus ledighet (minst 30 dagar) t.ex. föräldraledighet, sjukdom eller utbildning för de anställda som är sysselsatta i november. Helt lediga ingår inte när sysselsättningsgraden räknas ut.

⁴ Antalet har ökat jämfört med föregående år på grund av förändrad registrering av verksamhet för timanställda i en region.

Ytterligare cirka 330 specialistkompetenta läkare var timavlönade⁵ i regionernas primärvård, med en sysselsättningsgrad på ca 32 procent. Av dessa var en tiondel specialister i allmänmedicin.

De månadsavlönade läkare har en medelålder på 53 år medan de timavlönade läkarna har en medelålder på 67 år.

Vår bedömning är att merparten av dessa läkare med annan specialinriktning än allmänmedicin arbetar kliniskt inom primärvårdsuppdraget, men här förekommer sannolikt också en del mindre verksamheter med mer specialiserad inriktning.

ST-läkare i allmänmedicin

ST-läkare i allmänmedicin/primärvård i SKRs personalstatistik

I SKRs personalstatistik återfinns ca 2 160 ST-läkare i allmänmedicin anställda i regionerna i november 2021

En mindre del av dessa är i personalstatistiken registrerade i andra verksamhetsområden än primärvården, där 2 020 ST-läkare var registrerade vid samma tidpunkt. Ett mindre antal ST-läkare med andra specialiteter finns också i verksamhetsområdet primärvård.

Att grupperna/siffrorna inte sammanfaller exakt beror troligen delvis på otydlighet i verksamhetskodningen och på att ST-läkarna rör sig mellan verksamhetsområden.

De 2 020 ST-läkarna som är registrerade som anställda i primärvården utgör tillsammans 1 650 årsarbetare, genomsnittlig sysselsättningsgrad bland sysselsatta är 93 procent. 240 ST-läkare är helt lediga⁶ därav 170 föräldralediga. De månadsavlönade ST-läkarna i primärvården har en medelålder på 35 år.

ST-läkare i allmänmedicin inklusive privata vårdgivare

En stor del av primärvården bedrivs av privata utförare på uppdrag av regionerna. ST-läkare i allmänmedicin som är anställda hos privata vårdgivare

⁵ Antalet har ökat jämfört med föregående år på grund av förändrad registrering av verksamhet för timanställda i en region.

⁶ De lediga ingår inte i beräkning av den genomsnittliga sysselsättningsgraden

ingår i allmänhet regionernas ST-organisation och verksamheterna får en stor del av ST-läkarnas löner täckta med centrala medel, på samma sätt som de regiondrivna verksamheterna får.

För att få en helhetsbild av antalet ST-läkare i allmänmedicin har SKR samlat in uppgifter från regionerna om antalet ST-läkare hos såväl privata som regiondrivna verksamheter i maj/juni 2019 och 2021.

I maj/juni 2021 angav regionerna att det fanns totalt 3 290 ST-läkare i allmänmedicin. Av dessa var 2 120 anställda i regionerna och 1 170 anställda hos privata vårdgivare.

Två år tidigare, i maj/juni 2019, fanns enligt denna insamling totalt 2 950 ST-läkare i allmänmedicin i landet, varav ca 2 030 var anställda i regionernas verksamheter och 920 hos privata vårdgivare.

Antal ST-läkare i allmänmedicin i landet räknat per 1 000 invånare låg 2021 på 0,32. I regionerna varierar siffran från 0,26 till 0,53 per 1 000 invånare.

Då såväl tidpunkt som insamlingsmetod skiljer sig mellan personalstatistikens registerdata och de manuellt insamlade uppgifterna överensstämmer uppgifterna inte exakt.

Den inrapporterade siffran för maj/juni 2021 ligger dock mycket nära personalstatistikens uppgift om antal ST-läkare i allmänmedicin i november 2021.

ST-läkare i relation till antalet distriktsläkare

Alla ST-läkare ska ha en huvudhandledare som är specialistkompetent i den specialitet som ST:n gäller. Antalet anställda distriktsläkare/specialister i allmänmedicin är därmed en viktig faktor för möjligheten att ha ST-läkare i primärvården.

Om vi utgår från SKRs personalstatistik för verksamhetsområdet primärvård och räknar ut förhållandet mellan antalet månadsavlönade distriktsläkare och antalet ST-läkare i allmänmedicin så ligger förhållandet på nationell nivå på ca 1,3 distriktsläkare per ST-läkare respektive ca 0,7 ST-läkare per distriktsläkare.

Andra läkargrupper i primärvården

Utöver de specialistkompetenta läkarna och ST-läkarna fanns i november 2021 ca 270 månadsavlönade legitimerade läkare och 330 icke- legitimerade läkare anställda i regionernas primärvård. De legitimerade läkarna har vikariat eller andra tidsbegränsade anställningar och har ännu inte påbörjat någon ST-tjänst.

Bland de icke-legitimerade läkarna återfinns både läkare med svensk utbildning som arbetar på särskilt förordnande mellan examen och AT och utlands- utbildade läkare som gör praktisk tjänstgöring eller provtjänstgöring för att få svensk legitimation.

Alla AT-läkare tjänstgör i primärvården i minst sex månader, men deras anställningar ligger normalt inte i primärvården utan på ett sjukhus eller på central förvaltning. En AT-läkare som byter ort och arbetsgivare kan dock ibland slutföra sin AT med en visstidsanställning som icke-legitimerad läkare i primärvården.

Samlad läkartillgång i regionernas primärvård

Sammantaget är ca 3 040 specialistkompetenta månadsavlönade läkare anställda i regionernas primärvård, vilket motsvarar ca 2 490 årsarbetare. 2 700 av dessa är distriktsläkare/specialister i allmänmedicin och deras arbetstid motsvarar 2 200 årsarbetare.

Enligt SKRs personalstatistik fanns i november 2021 också 2 020 ST-läkare i allmänmedicin anställda i regionernas primärvård. Dessa utgör tillsammans 1 650 årsarbetare.

Andel privata utförare i primärvården

Andelen privata utförare inom primärvården är relativt hög, men med stora skillnader mellan regionerna. Olika indikatorer finns som kan spegla andelen primärvård som drivs i offentlig respektive privat regi, antal listade, antal läkarbesök eller kostnader.

Andelen listade i offentlig regi avser status 2021-06-30. Antalet listade speglar väl hur stor andel av primärvårdsuppdraget som utförs i offentlig respektive privat regi. Antalet listade utgör också till stor del grund för den ersättning som regionerna betalar ut för primärvårdsuppdraget. Indikatorn ger en ögonblicksbild per 2021-06-30. SKR har inte regelbundet sammanställt denna information

och tidsserie som speglar utvecklingen över tid saknas. Det finns inte heller planer eller rutiner för att ta fram utfallsmått på denna indikator kontinuerligt framöver. Källa: SKR 2021 (sammanställning av enkätuppgifter lämnade av regionerna)

Andelen läkarbesök speglar tillgängliga läkarresurser i primärvården. Dock kan det inte uteslutas att ekonomiska incitament i viss mån påverkar denna indikator. Privata utförare reagerar starkare på ekonomiska incitament än offentliganställda, vilket sannolikt har effekter på tillgänglighet, öppettider och arbetssätt. Om många besök uppfattas leda till högre ersättning, alternativt ambitioner att minska resursåtgång per besök, leder detta sannolikt till en högre produktivitet hos privata utförare än offentliga. Av tillgänglig data kan också noteras att andelen läkarbesök i primärvården som utförs på vårdcentraler som drivs i privat regi på riksnivå är högre (44 procent) än andelen som är listade på vårdcentraler i privat regi (41 procent). En fördel med detta mått att uppgifter kan redovisas över en lång tidsserie då uppgiften sammanställts på liknande sätt under många år.

Uppgiften är en del i den offentliga statistiken. Källa: SKRs verksamhetsstatistik⁷ verksamhetstabell 2012-2021, 2022-06-20

Andelen kostnader för primärvård som drivs i egen regi avser räkenskapsåret 2020. För att uppgiften ska vara relevant på regionnivå har SKR bearbetat grunddatan. Kostnaden för köp av primärvård från privata utförare har minskats med värdet av försäljning av primärvård till andra regioner. Detta har gjorts konsekvent för alla regioner för ökad jämförbarhet. Syftet med denna bearbetning är att neutralisera effekten av att merparten av nationella digitala aktörer är anslutna till Region Sörmland. Före bearbetning uppgår andelen privat vård till 96 procent av nettokostnaderna, efter bearbetning till 33 procent. Även kostnad för köp från andra offentliga aktörer har exkluderats från den andel som avser kostnadsandel för egenregi.

Andelen kostnader för primärvård är en del i den offentliga statistiken och även detta mått kan presenteras i en längre tidsserie. Som redovisats ovan innehåller uppgiften inte bara kostnader för de egna invånarna, utan också invånare från andra län som får vård av utförare anslutna i en annan region. Historiskt har

⁷ [SKRs verksamhetsstatistik](https://skr.se/skr/halsasjukvard/ekonomiavgifter/ekonomiochverksamhetsstatistik.46542.html).

<https://skr.se/skr/halsasjukvard/ekonomiavgifter/ekonomiochverksamhetsstatistik.46542.html>

detta varit ett marginellt problem, då antalet utomlänsbesök varit litet. Med en kraftig utveckling av digital vård och en koncentration av vårdgivare till några få regioner, ger detta mått en delvis felaktig bild på regionnivå. Beräkningar om läkarförsörjning på regionnivå rekommenderas inte göras grundat på detta mått. Beräkningar för riket är mindre problematiskt, då kostnaden för primärvård som köps från privata utförare väl speglar hur stor del av primärvården som utförs per regiform.

Källa: SCBs uppgifter om offentlig ekonomi, baserat på regionernas räkenskapssammandrag.

Datauttag från Kolada⁸ indikator N63219, 2022-06

⁸ [Kolada](https://kolada.se/), <https://kolada.se/>

Tabell 1. Indikatorer visar andelen primärvård som drivs i offentlig respektive privat regi per region: antal listade, antal läkarbesök eller kostnader.

Region	Listade på vårdcentral i offentlig regi 2021-06-31, andel %	Kostnad för primärvård som drivs i egen regi ⁸ till länets invånare 2020, andel %	Läkarbesök i primärvården i offentlig regi 2021, andel %
Region Örebro län	89 %	83 %	86 %
Region Jämtland Härjedalen	86 %	87 %	84 %
Region Västerbotten	85 %	79 %	81 %
Region Norrbotten	85 %	81 %	81 %
Region Dalarna	82 %	81 %	83 %
Region Kalmar län	79 %	83 %	78 %
Region Värmland	78 %	80 %	78 %
Region Östergötland	77 %	75 %	78 %
Region Jönköpings län	74 %	73 %	69 %
Region Gotland	72 %	..	75 %
Region Sörmland	71 %	61 %	68 %
Region Blekinge	71 %	76 %	72 %
Region Kronoberg	67 %	71 %	64 %
Region Västernorrland	61 %	62 %	65 %
Region Gävleborg	60 %	69 %	63 %
Västra Götalandsregionen	57 %	60 %	54 %
Region Skåne	56 %	47 %	52 %
Region Uppsala	56 %	62 %	51 %
Region Halland	52 %	49 %	45 %
Region Västmanland	42 %	47 %	43 %
Region Stockholm	37 %	35 %	35 %
Riket	59 %	* 57 %	56 %

.. Värde saknas

* Värde för riket exklusive Gotland

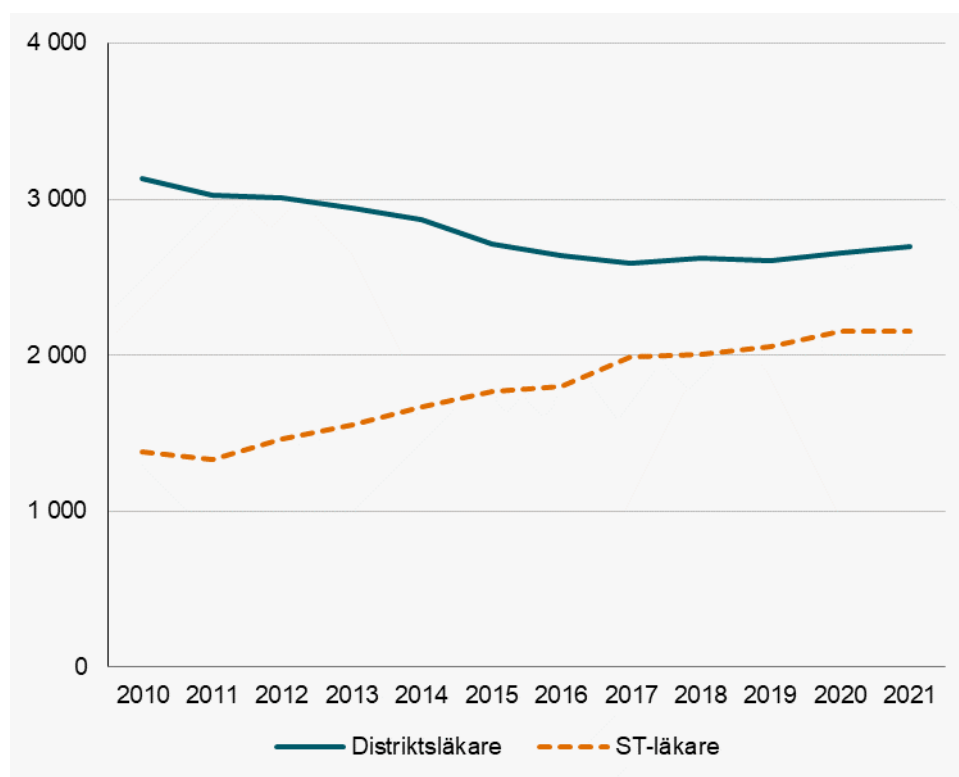
Källor: Listade på vårdcentral 2021-06-30, SKR 2021. Köp av verksamhet 2020, SCB Offentlig ekonomi, regionernas räkenskapsammandrag. Läkarbesök inom primärvården 2021, SKR Verksamhetsstatistik 2021.

⁸ Primärvård i egen regi=exklusive köpt verksamhet från kommuner och andra regioner

Utveckling över tid

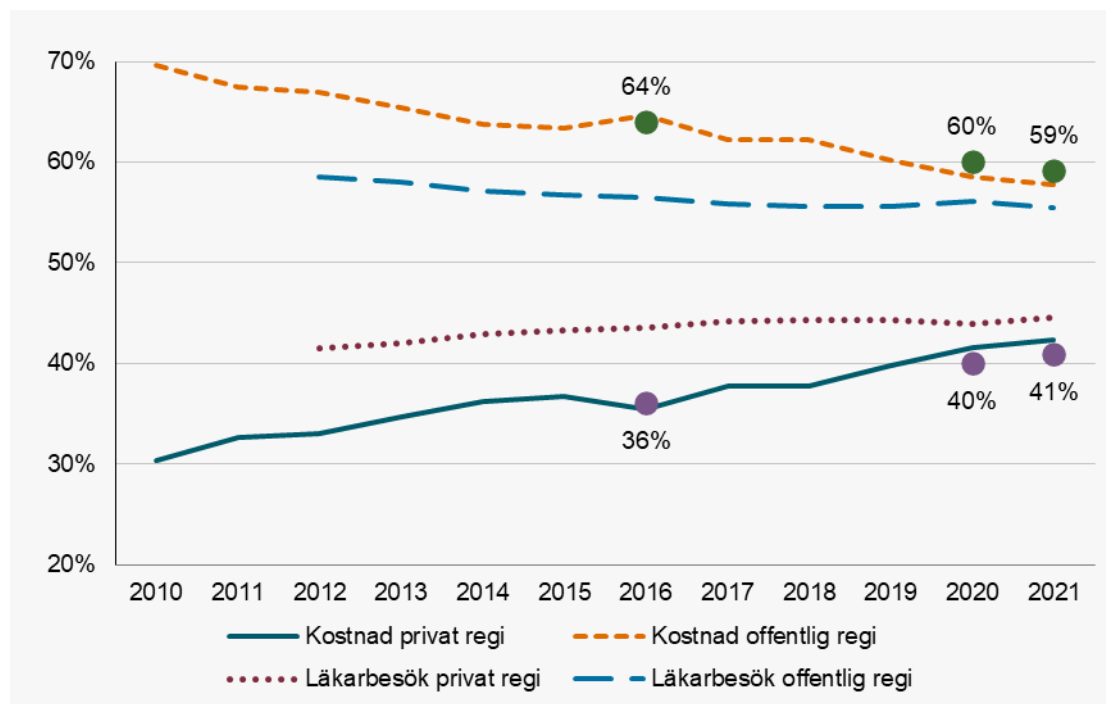
Antalet regionanställda ST-läkare i allmänmedicin har ökat stadigt under perioden 2010 till 2021, från ca 1 380 ST-läkare i november 2010 till 2 160 ST-läkare i november 2021 (56 %). Antalet distriktsläkare/specialister i allmänmedicin har under samma period till antalet minskat med 14 procent.

Diagram 1. Anställda distriktsläkare/specialist allmänmedicin i primärvården och ST-läkare allmänmedicin 2010-2021.

Källa: SKRs personalstatistik. Population: månadsavlönade

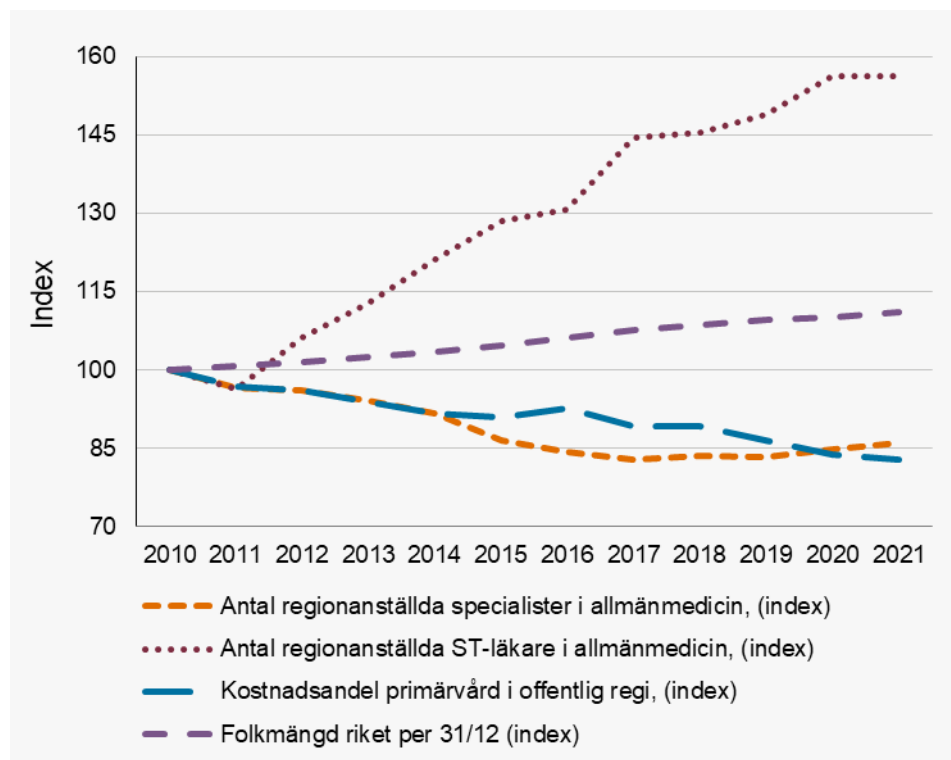
Diagram 2. Primärvård per regiform och år, andel %.

Källor: Listade på vårdcentral, Dagens Medicin (2016, 2020), SKR (2021). Kostnad för primärvård, SCB Offentlig ekonomi. Läkarbesök inom primärvården, SKRs Verksamhetsstatistik.

Antalet regionanställda specialister i allmänmedicin är i princip oförändrat över tid vid beaktande av att den andel av primärvården som utförs i regionens regi minskat över tid, medan primärvård i privat regi ökat. Läkare har minskat med 14 procent och andel verksamhet som utförs i offentlig regi med 17 procent. Under samma period har emellertid befolkningen ökat med 11 procent. Då antalet läkare inte ökat i motsvarande grad innebär det fler invånare per specialist i allmänmedicin.

Diagram 3. Utveckling av antal anställda läkare i förhållande till en minskad andel av regiondriven vård.

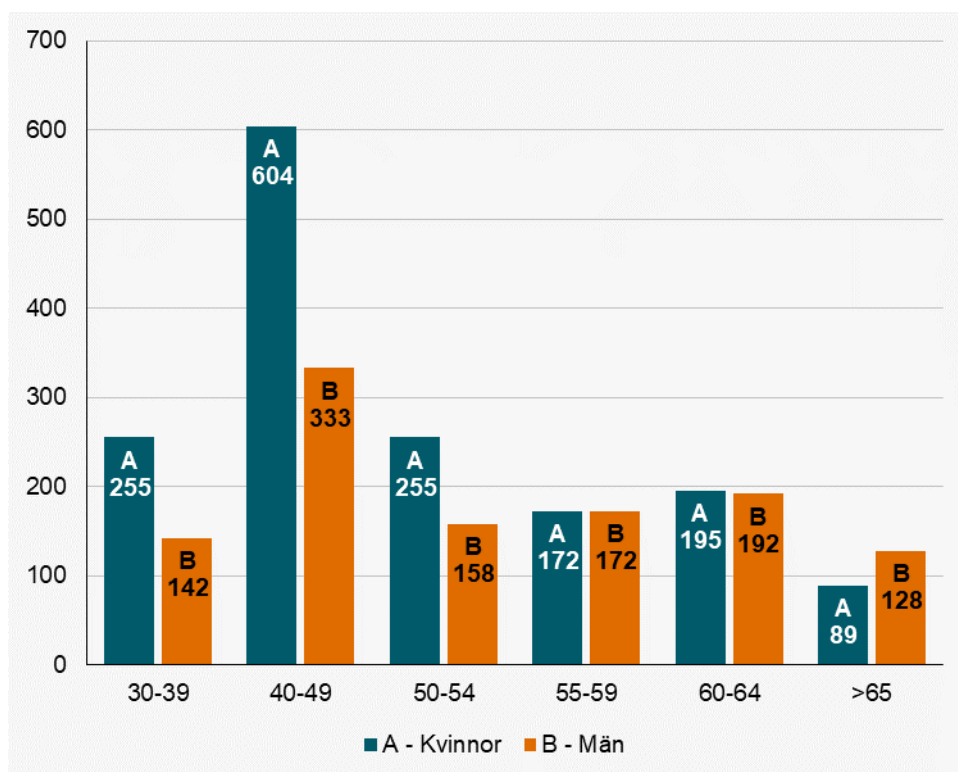
Källor: Kostnad för primärvård, SCB Offentlig ekonomi. Läkarbesök inom primärvården, SKRs Verksamhetsstatistik 2021.

Kön och ålder hos läkarna i regionernas primärvård

Andel kvinnor bland distriktsläkare/specialist i allmänmedicin är 58 procent. Kvinnor i åldersgruppen 40-49 år är den största gruppen.

Medelåldern bland kvinnor är 49 år och bland män 52 år.

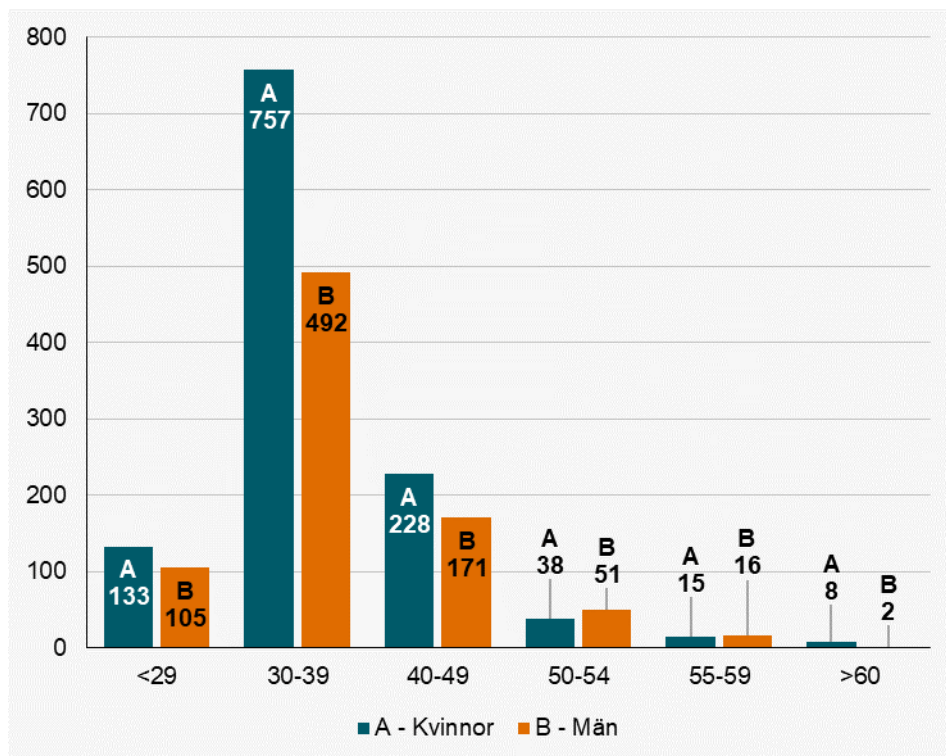
Diagram 4. Distriktsläkare/specialist i allmänmedicin per kön och ålder.

Källa: SKRs personalstatistik. Population: månadsavlönade

Andel kvinnor är närmare 60 procent i gruppen ST-läkare i allmänmedicin i primärvården. Medelåldern är 35 bland kvinnor och 36 år bland män.

Diagram 5. ST-läkare i allmänmedicin i primärvården per kön och åldersgrupp.

Källa: SKRs personalstatistik. Population: månadsavlönade

Sysselsättningsgrad i de olika läkargrupperna

De specialistkompetenta månadsavlönade läkarna i primärvården har en sysselsättningsgrad som är lägre (ca 8 procent) än de specialistkompetenta läkare som är anställda i övriga verksamheter där sysselsättningsgraden bland sysselsatta är ca 93 %.

Drygt hälften av läkarna i primärvården arbetar deltid jämfört med en av fem läkare i övriga verksamheter.

I primärvården är det vanligare att vara läkare anställd på deltid och/eller ha en partiell ledighet (minst 30 dagar) som föräldraledig, sjuk eller övrig ledighet jämfört med läkare i slutna somatisk vård och övriga verksamheter.

3,8 procent av distriktsläkare var sjukfrånvarande (minst 30 dagar i november 2021). Sjukfrånvaron är högre än för övriga specialistkompetenta läkare där motsvarande andel var cirka 2,3 procent.

ST-läkarnas sysselsättningsgrad är noterbart hög (93 %) trots att ST-läkarna i större utsträckning befinner sig i ett åldersspann där många har yngre barn.

Uppgifter per region

Distriktsläkare/specialister i allmänmedicin och ST- läkare anställda i regionernas primärvård, per region

Tabell 2. Anställda (månadsavlönade) i regionerna november 2021.

Region	Distriktsläkare/specialist i allmänmedicin	ST-läkare anställda i regionernas primärvård
Region Stockholm	370	280
Region Uppsala län	100	70
Region Sörmland	100	80
Region Östergötland	190	120
Region Jönköpings län	140	120
Region Kronoberg	50	60
Region Kalmar	100	60
Region Gotland	10	10
Region Blekinge	50	30
Region Skåne	400	300
Region Halland	80	40
Västra Götalandsregionen	410	360
Region Värmland	90	70
Region Örebro	100	60
Region Västmanland	50	30
Region Dalarna	90	70
Region Gävleborg	70	50
Region Västernorrland	60	40
Region Jämtland-Härjedalen	70	60
Region Västerbotten	100	70
Region Norrbotten	90	60
Riket	2 700	2 020

Källa: SKRs personalstatistik nov 2021

ST-läkare i allmänmedicin per region, inklusive privata vårdgivare

Sammanställning av antal ST-läkare i allmänmedicin, uppdelat på regionanställda och anställda hos privata vårdgivare. Uppgifterna är insamlade från regionerna och rör maj/juni 2019 respektive maj/juni 2021. Uppgifterna per region är avrundade till närmsta tiotal.

Tabell 3. Antal anställda i regionerna, inklusive privata vårdgivare

Region	ST-läkare i allmänmedicin, 2019	ST-läkare i allmänmedicin, 2021
Region Stockholm	590	660
Region Uppsala län	100	130
Region Sörmland	70	90
Region Östergötland	130	140
Region Jönköpings län	130	160
Region Kronoberg	50	60
Region Kalmar	90	90
Region Gotland	20	20
Region Blekinge	40	50
Region Skåne	400	470
Region Halland	90	90
Västra Götalandsregionen	550	570
Region Värmland	70	80
Region Örebro	80	80
Region Västmanland	80	90
Region Dalarna	100	110
Region Gävleborg	70	80
Region Västernorrland	60	70
Region Jämtland-Härjedalen	60	70
Region Västerbotten	120	110
Region Norrbotten	70	80
Summa, riket	2 950	3 290
Varav regionanställda	2 030	2 120
Varav privatanställda	920	1 170

Källa: Uppgifter SKR samlat in från regionerna maj/juni 2019 respektive maj/juni 2021

Tabell 4. Sammanställning av antal ST-läkare i allmänmedicin totalt (regionanställda och anställda hos privata vårdgivare) per 1 000 invånare och region år 2021.

Region	Antal ST-läkare i allmänmedicin, totalt, per 1 000 invånare 2021	Antal ST-läkare per 1 000 invånare, jämförelse med riket
Region Jämtland-Härjedalen	0,53	66%
Region Jönköpings län	0,44	38%
Region Västerbotten	0,40	25%
Region Dalarna	0,38	19%
Region Kalmar	0,36	13%
Region Skåne	0,34	6%
Region Uppsala län	0,33	3%
Region Gotland	0,33	3%
Västra Götalandsregionen	0,33	3%
Region Västmanland	0,32	0%
Region Norrbotten	0,32	0%
Riket	0,32	-
Region Blekinge	0,31	-3%
Region Sörmland	0,30	-6%
Region Östergötland	0,30	-6%
Region Kronoberg	0,30	-6%
Region Västernorrland	0,29	-9%
Region Värmland	0,28	-13%
Region Gävleborg	0,28	-13%
Region Stockholm	0,27	-16%
Region Halland	0,26	-19%
Region Örebro	0,26	-19%

Läkartillgång i primärvården

Rapporten innehåller uppgifter om anställda i primärvården 2021 i regionerna från SKR:s personalstatistik samt uppgifter från en insamling som även inkluderar de ST-läkare som är anställda hos privata vårdgivare.

I rapporten redovisas också ett antal indikatorer som kan spegla andelen primärvård som drivs i offentlig respektive privat regi, antal listade, antal läkarbesök eller kostnader 2010-2021.

Upplysningar om innehållet

Lisbeth Löpare-Johansson, lisbeth.lopape.johansson@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2022

ISBN: 978-91-8047-039-1

www.skr.se